

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Полтавський державний аграрний університет

Кафедра обліку і оподаткування

**«БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, КОНТРОЛЬ ТА АНАЛІЗ
В УМОВАХ ІНСТИТУЦІЙНИХ ЗМІН»**

**Збірник наукових праць VIII Всеукраїнської науково-
практичної конференції**

ПОЛТАВА 2025

Бухгалтерський облік, контроль та аналіз в умовах інституційних змін:
Збірник наукових праць VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції
(30 жовтня 2025 р., м. Полтава) / Полтавський державний аграрний університет.
Полтава: ПДАУ, 2025. Т. 2. 921 с.

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ:

Голова організаційного комітету: КАНЦЕДАЛ НАТАЛІЯ – к.е.н., доцент, завідувач кафедри обліку і оподаткування Полтавського державного аграрного університету

Секретар організаційного комітету: ЛЕГА ОЛЬГА – к.е.н., доцент, професор кафедри обліку і оподаткування Полтавського державного аграрного університету

Члени організаційного комітету:

ГНАТИШИН ЛЮДМИЛА – д.е.н., професор, завідувач кафедри обліку та оподаткування Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького, м. Львів

ДУБІНІНА МАРИНА – д.е.н., професор, завідувач кафедри обліку і оподаткування Миколаївського національного аграрного університету

ЗОРЯ ОЛЕКСІЙ - д.е.н., професор, завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування Полтавського державного аграрного університету

КОБЄЛЄВА ТЕТЯНА – д.е.н., професор, професор кафедри економіки бізнесу і міжнародних економічних відносин Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»

ЛПЄСЬКИЙ РОМАН - к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування Полтавського державного аграрного університету

ПЕРЕРВА ПЕТРО - д.е.н., професор, професор кафедри економіки бізнесу і міжнародних економічних відносин Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»

ЄРШОВА НАТАЛІЯ – д.е.н., професор, професор кафедри обліку і фінансів Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»

СЛАВКОВА ОЛЕНА - д.е.н., професор, професор кафедри публічного управління та адміністрування Сумського національного аграрного університету

СУК ПЕТРО - д.е.н., професор, професор кафедри обліку і оподаткування Відокремленого підрозділу Національного університету біоресурсів і природокористування України «Ніжинський агротехнічний інститут»

БЕЗКРОВНИЙ ОЛЕКСАНДР – декан факультету обліку та фінансів, к.е.н., доцент, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування Полтавського державного аграрного університету

ГУБАРИК ОЛЬГА - к.е.н., доцент, завідувач кафедри обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною безпекою, Дніпровського державного аграрно-економічного університету

ПРИЙДАК ТЕТЯНА – к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування Полтавського державного аграрного університету

ПРОКОПИШИН ОКСАНА – к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку та оподаткування Львівського національного університету природокористування

ЯЛОВЕГА ЛЮДМИЛА – к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування Полтавського державного аграрного університету

© Автори, 2025

© Кафедра обліку і оподаткування, 2025

© Полтавський державний аграрний університет, 2025

ТЮТЮННИК СВИТЛАНА, к.е.н., доцент, професор кафедри обліку і оподаткування,
ГОРБАНЬ АНАСТАСІЯ, здобувач вищої освіти
Полтавський державний аграрний університет, м. Полтава

ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ПІДПРИЄМСТВА ЩОДО ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ: ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА ВПЛИВ НА ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

У сучасних динамічних умовах господарювання здатність підприємства оперативного ухвалювати обґрунтовані управлінські рішення є ключовим фактором його ефективності. Фундаментом для цього слугує достовірна, систематизована та своєчасна інформація про господарські операції, ресурсне забезпечення, витрати, доходи та фінансові результати. Бухгалтерський облік виробничих запасів є головним джерелом такої інформації.

Формування системи обліку запасів починається з розробки облікової політики підприємства, яка визначає основоположні методи визнання, оцінювання, відображення та ведення обліку запасів у фінансовій звітності. Раціонально сформована облікова політика забезпечує прозорість облікового процесу, ефективність контролю та гнучкість у реагуванні на зміни зовнішнього середовища.

Згідно з чинним законодавством, розробка та затвердження облікової політики належать до виняткових повноважень підприємства. Основними нормативними регуляторами порядку ведення обліку виробничих запасів є НП(С)БО 9 «Запаси» та відповідні Методичні рекомендації.

Обов'язкові елементи облікової політики в частині запасів включають: робочий план рахунків (синтетичних та аналітичних), необхідний для повного та своєчасного відображення інформації; форми первинних і внутрішніх облікових документів, для яких не передбачені типові форми; правила документообороту та процедури обробки облікової інформації; вибір методу оцінки запасів як при їх вибутті, так і на дату балансу; організація аналітичного обліку, визначення відповідальних осіб за облік на складах; порядок проведення інвентаризації та систему внутрішнього контролю на підприємстві [3].

Ключові облікові рішення, що безпосередньо впливають на фінансовий результат, охоплюють:

- одиницю обліку запасів (визначення одиниці обліку (окрема номенклатура чи однорідна група) впливає на рівень деталізації та контролю, так як точніша одиниця забезпечує кращий контроль, але ускладнює облік);

- методи оцінки вибуття запасів (відноситься до найважливіших чинників, що впливають на собівартість реалізованої продукції та фінансовий результат. Підприємство обирає між таким методами: ідентифікованої собівартості (для унікальних позицій); середньозваженої собівартості (забезпечує стабільніший фінансовий результат); ФІФО (у період зростання цін дає нижчу собівартість, вищий прибуток і, відповідно, більші податкові зобов'язання); нормативних затратах або ціни продажу (застосовуються рідше, переважно у роздрібній

торгівлі чи типових виробництвах) [3];

- метод обліку транспортно-заготівельних витрат (ТЗВ) (можливе пряме включення ТЗВ до первісної вартості одиниці запасів або розподіл за середнім відсотком) [2];

- база розподілу ТЗВ (визначається кількісним (вага, об'єм, кількість) або вартісним (ціна одиниці) критерієм);

- вартісні критерії віднесення матеріалів до малоцінних оборотних активів (встановлення вартісної межі для визнання малоцінного об'єкта. Вища межа призводить до списання більшої частини витрат одразу, що знижує поточний прибуток);

- методи оцінки запасів на дату балансу;

- періодичність розрахунку середньозваженої собівартості (встановлюється підприємством самостійно).

Особливого значення набуває вибір методу оцінки вибуття, оскільки він прямо впливає на собівартість, валовий прибуток та податкові зобов'язання підприємства. Наприклад, в умовах зростання цін, застосування ФІФО призводить до заниження собівартості, що завищує фінансовий результат і збільшує податок на прибуток. Натомість, метод середньозваженої собівартості забезпечує більш зважені та стабільні показники підприємства в умовах коливань ринку.

Облікова політика щодо виробничих запасів – це не просто внутрішній нормативний документ, обов'язковий для виконання, який визначає правила ведення обліку на підприємстві, а стратегічний інструмент управління підприємством. Визначені в ній методи оцінки, одиниці обліку та правила витрат формують основу для об'єктивного відображення інформації у фінансовій звітності підприємства.

Продуманий підхід до її формування дозволяє оптимізувати витрати підприємства, забезпечити прозорість показників, мінімізувати ризики помилок, ефективно керувати податковими зобов'язаннями та приймати якісні управлінські рішення, що відповідають специфіці підприємства та його стратегічним цілям.

Список використаних джерел:

1. Коваль Н.І. Сутність виробничих запасів як економічної категорії: облікові та управлінські аспекти. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2017. №7. С. 93-108
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 20.10.1999 р. № 246. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text>
3. Новодворська В.В. Організація обліку товарних запасів та їх відображення в обліковій політиці підприємства. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. Вип.13. С. 592-595.

Наукове видання

«БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, КОНТРОЛЬ ТА АНАЛІЗ В УМОВАХ ІНСТИТУЦІЙНИХ ЗМІН»

Збірник матеріалів VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції

30 жовтня 2025 р.

м. Полтава

Відповідальна за випуск, головний редактор:

ЛЕГА ОЛЬГА, к.е.н., доцент, професор кафедри обліку і оподаткування

Комп'ютерна верстка:

ЛЕГА ОЛЬГА, УЛЬЗУТУЄВА АЛІНА, ШАБАТЬКО АННА

*Матеріали представлені в авторській редакції. Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних, галузевої термінології, інших відомостей. Всі матеріали перевірено на оригінальність тексту на онлайн сервісах пошуку плагіату. До публікації приймалися тези, в яких відсоток авторського тексту становить не менше 65 %.

